

SLOVENSKÁ SYNTAX

Katarína Dudová, PhD., Katedra slovenského jazyka FF UKF v Nitre

OBSAHOVÁ NÁPLŇ PREDNÁŠOK

1) Pojmy syntaxe.

- a) Miesto syntaxe v jazykovom systéme. Predmet syntaxe. Vzťah syntaxe s morfológiou, lexikológiou a štylistikou. Syntaktické jednotky a ich obsahová a formálna stránka. Gramatické a sémantické vzťahy medzi vetnými komponentmi v slovenčine a neflektívnych jazykoch.
- b) Veta a výpoveď. Veta ako gramatická jednotka - výpoveď ako elementárna komunikatívna jednotka textu.
- c) Modálnosť a komunikačné typy viet. Výrazové prostriedky na vyjadrenie komunikačných typov viet. Kladné a záporné vety.

2) Gramatické jadro vety.

- a) Rozčlenenosť a nerozčlenenosť gramatického jadra. Dvojčlenné a jednočlenné slovesné vety. Sponové a nesponové vety.
- b) Agentné a deagentné vety. Neslovesné vety.

3) Syntagmatika.

- a) Druhy syntagiem. Obsahová a formálna stránka syntagiem. Štruktúra syntagiem.
- b) Problematika zloženej mennej skupiny.

4) Základné vetné členy dvojčlenných a jednočlenných viet.

- a) Vetočlenská syntax. Hlavné vetné členy dvojčlennej vety (podmet, prísudok).
- b) Vetný základ ako hlavný vetný člen jednočlennej vety. Druhy vetného základu.

5) Rozvíjacie vetné členy.

- a) Vedľajšie (rozvíjacie) vetné členy. Klasifikácia vedľajších vetných členov. Predmet, druhy predmetu.
- b) Príslovkové určenia. Druhy vlastnostných príslovkových určení.
- c) Druhy okolnostných príslovkových určení.
- d) Prívlastok. Druhy prívlastku.

6) Polovetné konštrukcie.

- a) Sekundárna predikácia vo vete.
- b) Doplnok, prístavok, reštriktívne a nereštriktívne prívlastkové polopredikatívne konštrukcie, príslovková polovetná konštrukcia.

7) Spájanie viet do súvetí.

- a) Súvetie. Vzťah obsahu a formy v súvetí. Otázka klasifikácie súvetí. Parataktické a hypotaktické spájanie viet.
- b) Prirad'ovacie súvetie. Pravá parataxa - nepravá parataxa. Druhy prirad'ovacích súvetí.
- c) Otázka klasifikácie podrad'ovacích súvetí.
- d) Pravé podrad'ovacie súvetia (pravá hypotaxa).
Predmetové vety, podmetové, prísudkové, vetnozkladové, doplnkové, prívlastkové vety; príslovkové vety - miestne, časové, príčinné účelové podmienkové, pripustkové, spôsobové, účinkové, zreteľové.
- e) Nepravé podrad'ovacie súvetia (nepravá hypotaxa) - otázka ich klasifikácie.

8) Expresívne syntaktické konštrukcie.

- a) Systémové a funkčné vymedzenie expresívnych syntaktických konštrukcií. Elipsa, parentéza, Osamostatnený vetný člen, pripojený vetný člen, vytýčený vetný člen, apoziopéza.
- b) Nesystémové (defektné) expresívne syntaktické konštrukcie.

9) Zložené súvetia (ZS).

- a) ZS s prvou štruktúrou. ZS s druhou štruktúrou - typy. ZS s treťou štruktúrou - typy.

10) Základy textovej syntaxe.

- a) Jednotky textovej syntaxe. Prostriedky viazanosti textu.
- b) Aktuálne vetné členenie. Typológia textov.

Literatúra:

- Aktuálne otázky súčasnej syntaxe. Edit. Mária Šimková. Bratislava: Veda 2005. 167 s.
- Dudová, Katarína: Prehľad slovenskej morfosyntaxe s cvičeniami. Nitra: FF UKF 2015. 104 s.
- Findra, J.: Expresívne syntaktické konštrukcie. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici 2004. 68 s.
- Báňnik, T.: Základy slovenského pravopisu. Nitra: FF UKF 2015. 93 s.
- Oravec, J. - Bajzíkova, E.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Syntax. Bratislava: SPN 1986.
- Kačala, J.: Syntaktický systém jazyka. Pezinok: Formát 2000.
- Kačala, J.: Dvojčlenné a jednočlenné vety v slovenčine. Martin: Matica slovenská 2009.
- Kačala, J.: Doplnok v slovenčine. Bratislava: SAV 1971.
- Kočiš, F.: Zložené súvetie v slovenčine. Bratislava: Vyd. SAV 1973.
- Grepl, M. - Karlík, P.: Skladba spisovné češtiny. (Najmä kapitola *Komunikatívni funkce výpovědi*, s. 40-106). Praha. Státní pedagogické nakladatelství 1986.
- Grepl, M. – Karlík, P.: Skladba češtiny. Olomocu. Votobia 1998. 503 s.
- Ivanová, M.: Syntax slovenského jazyka. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity 2011. 249 s.
- Moško, G.: Príručka vetného rozboru. Prešov: Náuka. 222 s.
- Mluvnice češtiny 3. Skladba. Praha: Academia 1987. 746 s.
- Nižníková, J.: Praktická príručka slovenskej skladby. Prešov: Slovacontact 1994.
- Oravec, J. - Bajzíkova, E.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Syntax. Bratislava: SPN 1986.
- Syntax a jej vyučovanie 1. Zborník referátov z konferencie. PF v Nitre 1981.
- Syntax a jej vyučovanie 3.
- Vaňko, J.: Syntax slovenského jazyka. Nitra: FF UKF 2015. 149 s.
- Vaňko, J.: Cvičenia zo slovenskej skladby. Nitra: Pedagogická fakulta v Nitre 1990. 81 s.